Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto 25.10.2024

TAE 2025: 32.50 Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

# KOTO24-uudistus kuntien näkökulmasta

Kiitämme mahdollisuudesta lausua valiokunnalle talousarvioesityksestä KOTO24-uudistuksen näkökulmasta. Lausunnon liitteenä Kuntaliiton yleislausunto talousarvioehdotuksesta.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksesta leikataan samanaikaisesti, kun kuntien tehtäviä lisätään. Tämä heikentää kuntien kykyä järjestää lakisääteisiä palveluita, vaikuttaa kotoutumispalvelujen laatuun sekä hidastaa maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä. Tämä saattaa pitkällä aikavälillä kasvattaa yhteiskunnalle koituvia kustannuksia.

Hallituksen esityksen mukaan kotoutumislain korvausten piirissä olevia henkilöitä on 278:ssa Suomen kunnassa, jolloin taloudelliset vaikutukset säästöillä kokonaisuudessaan jakautuvat laajalle alueelle. On kuitenkin huomioitava, että suurimmat volyymit korvausten piirissä olevista kotoutuja-asiakkaista asuvat kasvukeskuksissa, joihin myös suurimmat taloudelliset vaikutukset kohdistuvat. Leikkaukset vaikuttavat erityisesti myös niihin pienempiin kuntiin, joissa on paljon tilapäistä suojelua saaneita.

## Laskennallisten korvausten leikkauksien vaikutukset kuntien kotoutumista edistäviin palveluihin

Vuoden 2025 talousarviossa kotoutumisen edistämiseen kohdistui 58 miljoonan lisäleikkaus kotoutumislain mukaan maksettaviin laskennallisiin korvauksiin. Laskennallisen korvauksen ollessa kunnalle yleiskatteellista, välittyvät leikkaukset usein laajemmin kunnan palveluiden leikkauksiksi, henkilöstön vähentämisiksi ja verojen tai maksujen korotuksiksi. Vaikka laskennalliset korvaukset ovat kohdennettu pakolaistaustaisiin, heijastuu laskennallisen korvauksen vähentyminen kokonaisuudessaan myös muiden kuin pakolaistaustaisten kotoutumisen palveluihin. Korvauksissa on voitu rahoittaa myös muita ohjaus- ja neuvontapalveluita, pakolaisten vastaanottoa ja muuta kotoutumistyötä. Kokonaisuutena laskennallisten korvausten leikkaukset vaikuttavat merkittävästi kuntien kykyyn järjestää lakisääteisiä kotoutumispalveluita.

CC BY

**Suomen Kuntaliitto**
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

**Finlands Kommunförbund**
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

Kunnissa on huolena palveluihin pääsy etenkin niiden maahanmuuttaneiden kohdalla, joilla on heikot perustaidot sekä puutteita kieli- ja digitaidoissa. Tämä asiakasryhmä tarvitsevat laaja-alaista työllistymisen, kotoutumisen ja oppimisen tukea kotoutumisen alkuvaiheen jälkeenkin. Esimerkiksi maahanmuuttaneiden neuvontapalveluista karsiminen saattaisi lisätä palveluiden kysyntää esimerkiksi hyvinvointialueella tai muissa kunnan palveluissa (esim. varhaiskasvatus ja perusopetus), joilla ei ole usein riittäviä valmiuksia vastata asiakasryhmän tarpeisiin. Kotoutumispalveluiden tarve ei välttämättä lopu korvattavan ajan kuluttua umpeen.

Lisäsäästöjen myötä myös kotoutumislakia esitetään muutettavaksi. Kotoutumislain muutokset vain muutamaa kuukautta ennen sen voimaantuloa luovat merkittäviä haasteita kuntien valmistelutyölle ja kuntien taloudelle. Tulojen vähenemistä on ollut mahdotonta ottaa tässä määrin huomioon osana kunnan talouden suunnittelua. Kunnat ovat jo sijoittaneet huomattavia resursseja nykyisen lainsäädännön mukaiseen valmisteluun ja kehittämiseen, joita nyt kumotaan. Muutokset aiheuttavat lisäkustannuksia, kun kehitettyjä toimintamalleja on uudistettava.

**Valtion korvauksia esitetään laskettavaksi toteuttamalla norminpurkua kotoutumislakiin. Esitettyjen velvoitteiden keventäminen vähentää kuntien hallinnollisia tehtäviä, mutta hallituksen esitys ei vähennä kuntien velvoitteita samassa määrin kuin se vähentää kuntien korvauksia.**

Rahoitusleikkaukset voivat vaikuttaa myös kuntien kykyyn hoitaa pakolaisten vastaanottotyön tehtäviä ja on mahdollista, että valmiudet humanitäärisen maahanmuuton tehtävien hoitamiseen laskevat.

Tulkkauspalveluiden kustannukset voivat olla suuri menoerä kunnassa. Tiukentuneessa taloustilanteessa tulkkauksen käyttöä joudutaan vähentämään, mikä voi johtaa maahanmuuttajien oikeusturvan heikentymiseen ja palveluprosessien ja kotoutumisen hidastumiseen.

Kuntaliitto nostaa esiin kuntien huolen, pystytäänkö rahoituksen vähentyessä tarjota suunnitellusti monikielistä yhteiskuntaorientaatiota tai kotoutumisen palveluita työvoiman ulkopuolisille asiakkaille. Tällöin erityisesti maahanmuuttajaäitien aseman parantaminen osana kotoutumispalveluiden kokonaisuudistusta ei toteutuisi toivotulla tavalla.

## Toimeentulotuen korvausten vähennykset

Kotoutumislain muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä esitetään toimeentulotukimenojen korvaustason laskemista vuodesta 2025 alkaen ja kotoutumislain perusteella maksettavista toimeentulotuen korvauksista luopumista perustoimeentulotuen osalta. Kokonaisuutena toimeentulotuen

myöntämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta luopuminen heikentäisi kuntien taloutta 105 miljoonalla vuosina 2025-2028.

Kunnat eivät ole valmistautuneet kattamaan näitä kustannuksia, joten tilanne voi johtaa kunnan palvelujen heikentymiseen, kun ne joutuvat kattamaan entistä enemmän perustoimeentulon kustannuksia omasta budjetistaan. Toimeentulotuen korvausten vähentyminen voi vaikeuttaa kuntien talouden suunnittelua ja lisätä taloudellista epävarmuutta. Tämä voi johtaa siihen, että kunnat joutuvat tekemään nopeita ja mahdollisesti tehottomia ratkaisuja kustannusten kattamiseksi.

Hallituksen esityksessä kotoutumislain muuttamisesta on todettu, että kunnat voisivat nopeuttaa kotoutumista ja edistää työllistymistä, mikä vähentäisi toimeentulotukiriippuvuutta. Tämä tehtäisiin esityksen mukaan hyödyntämällä kuntien vuoden 2025 alusta laajenevia kotoutumisen ja työllisyyden palveluja.

Toimeentulotukiriippuvuuden vähentäminen vaatisi kuitenkin todellisuudessa huomattavaa työllisyyden kasvua. Asiakkaiden aiempaa nopeampi työllistyminen ei ole realistista, erityisesti uudessa tilanteessa, jossa uudet työllisyys- ja kotoutumispalvelut vasta käynnistyvät. Työmarkkinat ovat monilla alueilla heikot ja maahanmuuttajien työllistymisessä on rakenteellisia haasteita sekä alueellisia eroja.

SUOMEN KUNTALIITTO

Maahanmuutto- ja kotoutumisasiantuntija Maija Lehtimaa

Projektipäällikkö Maija Niskavirta

Liite 1 Yleistä valtion talousarvioehdotuksesta vuodelle 2025: Kuntatalous

Liite 2 Kuntaliiton esitys työ- ja elinkeinojaostossa 25.10.2025